

Syntaktický seminář

Pavel Caha

1 Úkol

- (1) Rozhodněte, co je hlava, co je komplement, a co je adjunkt
- rozčílil Karla – *rozčílil* je hlava, *Karla* je komplement
  - kouří doma – *kouří* je hlava, *doma* je adjunkt
  - musí jet – *musí* je hlava, *jet* je komplement (*musí* je adjunkt, *jet* je hlava)
  - příčina jevu – *příčina* je hlava, *jevu* je komplement
  - moře piva – *moře* je hlava, *piva* je komplement; (nebo: *piva* je hlava, *moře* je adjunkt)
  - sto vět – *sto* je hlava, *vět* je komplement; (*vět* je hlava, *sto* je adjunkt)
  - mazej nakupovat – *mazej* je hlava, *nakupovat* je komplement
  - koukej mazat – *koukej* je hlava, *mazat* je komplement
  - je černej – *je* je hlava, *černej* je komplement
  - vynadal Petrovi – *vynadal* je hlava, *Petrovi* je komplement
  - spal obutej – *spal* je hlava, *obutej* je adjunkt
  - Petr spí – *spí* je hlava, *Petr* je argument

2 Hlava

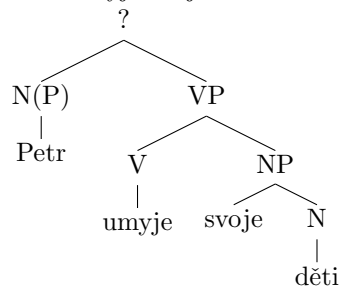
- (2)
- Externě syntakticky: Hlava určuje chování (distribuci) celé fráze (*učit syntax* má distribuci slovesa, ne jména)
  - Externě sémanticky: Hlava určuje typ významu (*učit syntax* je typ děje, ne typ individua (předmětu))
  - Interně syntakticky: hlava většinou určuje tvar nehlavy (*učit* vyžaduje akuzativ)
  - Interně sémanticky: hlava někdy klade omezení na nehlavu: učít syntax vs. učít polívku

3 Pomocná slovesa

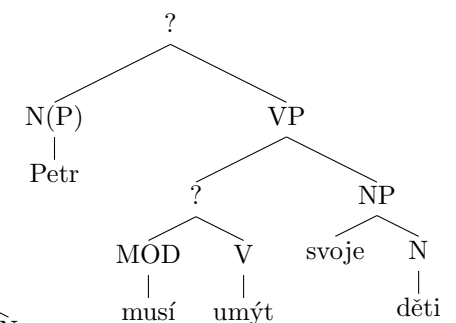
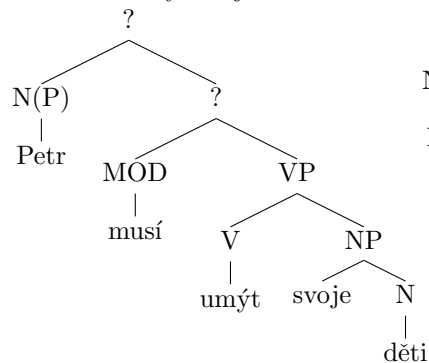
- Existuje pozvolný, ale neustálý posun od ‘hlava-adjunkt’ ke ‘hlava-komplement’
- Tento posun s sebou nese ‘explozi kategorií’

3.1 Modalita

- (3) Petr umyje svoje děti.

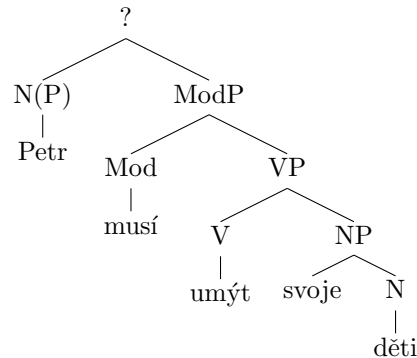

- (4) Petr musí umýt svoje děti.

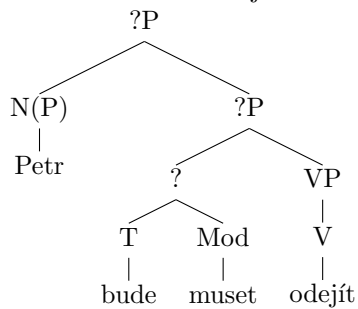
- (5) a. pronominalizace/odpověď: Co musí Petr? Umýt svoje děti

- b. elipsa: Karel umyl svoje děti, a Petr taky musí —. (tzv. nepřesné čtení)
- c. [umýt svoje děti] jsem musel
- (6) Externě syntakticky: Hlava určuje chování (distribuci) celé fráze
  - a. Petr bude muset umýt svoje děti.
  - b. *Petr bude umýt svoje děti
- (7) Externě sémanticky: Hlava určuje typ významu
  - a. stav mít povinnost / ~~děj-umývání~~
- (8) Interně syntakticky: hlava většinou určuje tvar nehlavy (*muset* vyžaduje infinitiv)
- (9) Interně sémanticky: hlava někdy klade omezení na nehlavu: neklade
- (10)

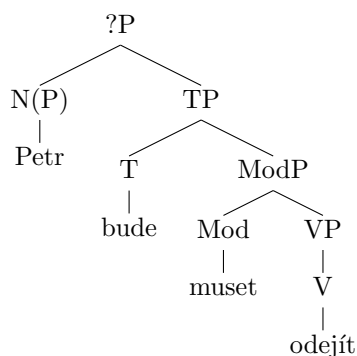

3.2 bude

- (11) Petr bude muset odejít

- (12) a. Petr už musel odejít. Já budu za chvíli taky —.
- (13) Externě syntakticky: Hlava určuje chování (distribuci) celé fráze
  - a. *Rekl, že muset odejít
  - b. Řekl, že bude doma
  - c. Řekl, že bude muset odejít
- (14) Externě sémanticky: Hlava určuje typ významu
  - a. stav mít povinnost / budoucnost ...?
- (15) **Interně syntakticky:** hlava většinou určuje tvar nehlavy (*bude* vyžaduje infinitiv)
- (16) **Interně sémanticky:** hlava někdy klade omezení na nehlavu: imperfektivum
  - a. bude spát
  - b. *bude usnout

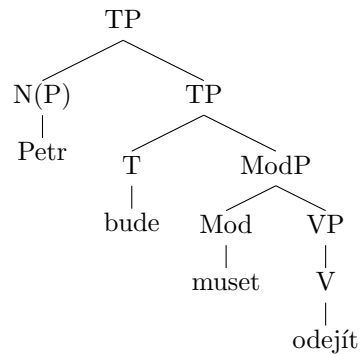
- (17) Dva typy kategorií
  - a. Lexikální kategorie: V
  - b. Funkční kategorie: Mod, T
- (18) Existuje hierarchie (stejná ve všech jazycích): T > Mod > V

4 Domácí Úkol

(19) Podívejte se na status fázových sloves

5 Kategorie kořenu stromu

- (20) a. *Myslel, že Petr
b. Myslel, že Petr přišel

(21) Petr – specifkátor TP

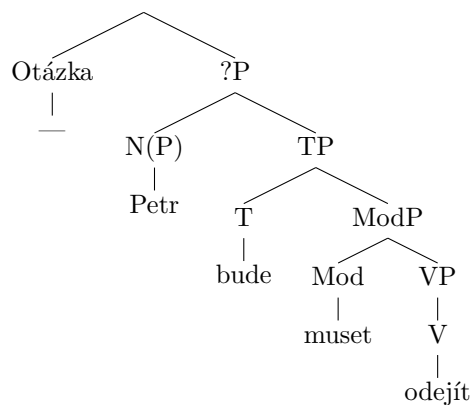
6 Otázky

(22) Pravidlo pro zjišťovací otázky:
V hierarchii ČAS – MOD – DĚJ, posuň hierarchicky nejvyšší sloveso doleva:

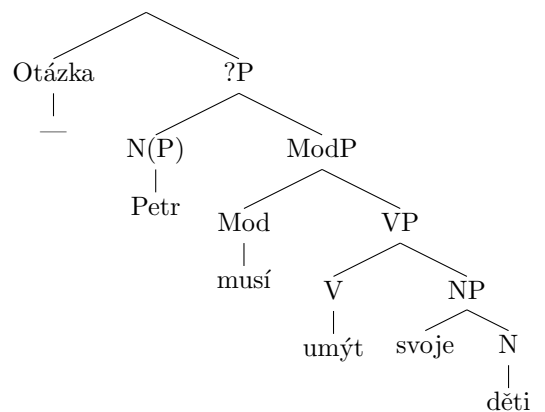
(23) a. Petr bude muset odejít

b. Bude Petr muset odejít?

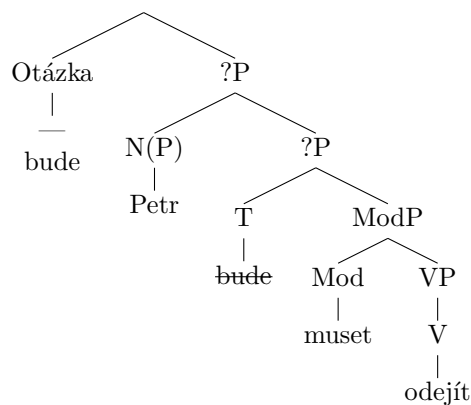
(24) a.

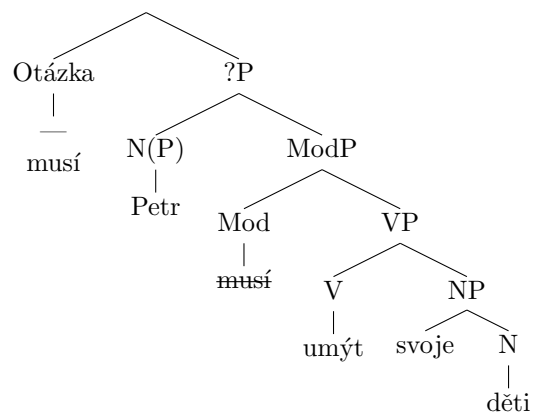
b.

(25) a.

b.

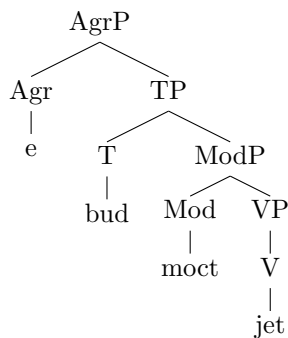
- (26) Možná je otázka nulový afix...
- Nechce klitika
  - V 90% jazyků odpovídá otázka nějakému morfému
  - Posun nastane, aby tento afix měl hostitele
- (27) POSUN
- Otázka vyvolává POSUN
  - Posunuje se nejbližší funkční projekce, hlava sestry
  - Jazyková ekonomie: posun musí být co nejkratší

7 Afixy jako hlavy

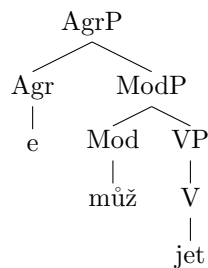
- (28) Problém 1: Jak zachytit to, že pravidlo pro shodu je stejné (podobné) jako pravidlo pro otázky?
- Shoda je na hierarchicky nejvyšším slovese v hierarchii ČAS – MOD – DĚJ
  - Petr bud-e moct jet
  - Petr můž-e jet
  - Petr jed-e
- (29) Problém 2: Řekli jsme, že futurum má v syntaxi kategorii času. Co přezens?
- Petr řekl, že bud-e moct jet
  - Petr řekl, že jet
  - *Petr řekl, že jed-e
- (30) Hypotéza: Funkční kategorie mohou odpovídat AFIXŮM

(31) SHODA

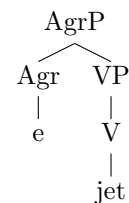
a.

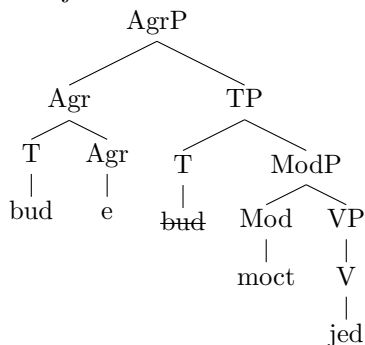
b.

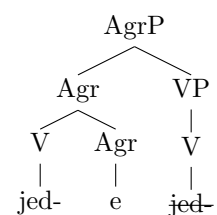
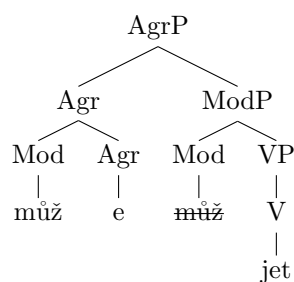
c.

(32) Tak jako v otázkách (32) se nejvyšší sloveso posunuje:

(32)

- (33) Pravidlo pro shodu nyní funguje stejně jako pravidlo pro otázky
- (34) Problém 2: I v přítomnosti je přítomna TP, ale je realizována jako afix